СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 64. Джерзі Сіти, Н. Дж., понеділок, 20-го березня 1939. No. 64. Jersey City, N. J., Monday, March 20, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

БОРОТЬБА З МАДЯРАМИ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ

АМЕРИКА ЗАЙМАЄ СТАНОВИЩЕ ДО АНЕКСІЇ ЧЕХІЇ

ВАШИНГТОН. — Сомнер Велес, заступник секретаря стейту, видав публичну заяву про анексію Чехословаччини Німеччиною.

Заява підчеркує, що американський уряд стоїть на становищі, що лише через признання міжнародного права може панувати в світі мир і порядок. Америка стояла все за засадами людської свободи й демократії. Вона противиться мілітарній агресії.

Нині американському урядові стає ясно, — каже, — що вчинки самовільного беззаконня й самовільної сили загрожують світовому мирові та самим основам модерної цивілізації. Події трох останніх днів вказують сильно на потребу придержування цих засад. Американський уряд осуджує анексію Чехословаччини, не признає її та вважає її лише тимчасовим поламанням свобід.

Американська преса признає цей висказ департаменту стейту про поступки Гітлера одним з найгостріших осудів іншого уряду американським.

Президент Рузвелт дав на правильній тижневій конференції з пресою до зрозуміння, що заява Велеса була видана в повнім порозумінню й за повною згодою президента.

НІМЕЧЧИНА ПОВІДОМЛЯЄ АМЕРИКУ.

ВАШИНГТОН. — Ганс Томсен, представник німецької амбасади, зявився в Семнара Велеса, заступника секретаря стейту, та предложив йому офіційльне повідомлення про заняття Німеччиною Чехії й Моравії.

Заява не згадує заняття Німеччиною Словаччини.

ЧЕСЬКИЙ ПОСОЛ ЩЕ НЕ ЗДАЄ АМБАСАДИ.

ВАШИНГТОН. — Владімір Ґурбан, чеський посол до американського уряду, ще далі не віддає чеськословацького посольства Німеччині. Тепер він заявляє, що він не признає капітуляції президента Гаха законною, бо мовляв на основі чеськословацької конституції лише парлямент може відступати териториію Чехословаччини.

ВСІ ЧЕСЬКІ ТОВАРИ ЗНАЧАТЬ ЯК НІМЕЦЬКІ.

ВАШИНГТОН. — Департамент скарбу приказав митовим урядам признавати всі товари, що приходять з Чехословаччини, як німецькі. Це значить, що на них мається накладати вище мито.

СТАНОВИЩЕ КОНҐРЕСУ ДО ЗАЯВИ ВЕЛЕСА.

ВАШИНГТОН. — Заява Сомнера Велеса про німецькі кроки в центральній Европі викликали в конґресі широкі дискусії. Опінія конґресу подїлена. Одні заявляються за заяву, інші кажуть, що вона противиться становищі невтральности до европейських справ та наближає Америку до участи в світовій війні.

КЛОПОТИ ЗО СВІТОВОЮ ВИСТАВОЮ.

НЮ ЙОРК. — Юнія пломберів загрозила заряд̀ові виставової корпорації, що вона виставить на виставі пікети, якщо будівляні підприємства, що працюють на виставовій площі, не погодяться з юнією за умовини праці.

Товариство поліцаїв цього міста підносить протест проти накладання на поліцаїв більше праці через світову виставу. Товариство попирає публичне домагання, щоби місто наняло для виставової служби півтора тисячі додаткових поліцаїв.

СТО ЛІТ ВЯЗНИЦІ И ПОМИЛУВАННЯ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Суддя Гарі МекДевит засудив бандита Вилиєма Зупковського, котрий признався до кожного закиненого йому злочину, на вязницю від 100 днів до 100 літ і відразу його пустив на волю під умовою доброго поведення, кажучи: „Я знаю, що мій вчинок багатьох здиве. Він заявив засудженому, що як його піймають на якійнебудь провині, він піде до вязниці на ціле життя.

ГОЛУБ ДОРУЧИВ КАНАРКА.

НЮ ЙОРК. — 10-літня Марґарета Ґилен, що виходить у місцевому шпиталі Св. Кляри з двох шлункових операцій, заявила бажання мати синицю. З огляду на те, що закон забороняє замикати в клітки синиці, її запропонували канарка. З Елизабету, Ню Джерзі, вислано її канарка, котрого уміщено на плечах голуба-листоноша. Вправний голуб відбув дорогу 20 миль за 42 хвилині й залетів до пресового товариства в Ню Йорку, котре доручило його дитині в шпиталі.

В цей спосіб пресове товариство розголосило тиждень для захорони звірят, а рівночасно справило приємність недужій дитині.

„РУССКІ ДЯТЕЛІ" ПРИ ПРАЦІ.

Коло православних церков у Варшаві масово розпродувано „Карпаторусскій Голосъ", що виходить у мадярському Ужгороді як „независимая ежидневная газета". Це собі звичайнісінька 2-сторінкова рептилька, писана несамовитою мовною саламахою. Стає в обороні „карпаторусскаго народа", а до всього, що українське, дишить ненавистю. Пропагує ті самі гасла, що ще донедавна подавала великими буквами польська преса.

СКІЛЬКИ Є НІМЦІВ У ПОЛЬЩІ?

„Ессенер Національ - Цайтунґ" в статті п. н. „Найбільша німецька меншинна група в Европі" подає число німецького населення в Польщі на 1,265,000 людей. Польська преса зазначує, що польська конскрипція з 1931-го р. виказує 740 тисяч німців у Польщі. „Ессенер Нац.-Цайтунґ" твердить, що на Горішньому Шлеську є 320,000 німців, а в списі населення 1931-го р. зазначено тільки 90,000.

„НАЦИОНАЛИСТИЧЕСКІЯ ИСКАЖЕНІЯ УКРАИНСКОГО ПРАВОПИСАНІЯ".

Московська „Учительская Ґазета" з 5. м. м. повідомляє: „Окрема правописна комісія при раді комісарів України випрацювала проект виправленого і впорядкованого українського правопису. По словам секретаря комісії, її завдання полягало в тому, щоб ліквідувати вражі націоналістичні „іскаження" українського правопису, усунути штучний (! — Прим. Ред.) розрив між українською і московською мовою, а також увести в правопис деякі зміни й справки, викликані життям. Проект поправи правопису пройшов багато інстанцій і буде потверджений радою комісарів". — Ось як явно русифікують український правопис! Ще й хваляться цим...

В ПОЛЬЩІ БЕЗГОЛОВЯ.

ВАРШАВА. — В Польщі далі великий переляк у тих кругах, що дивляться тверезо на положення. Зате польські студенти, виховані в тім переконанні, що Польща дуже сильна держава, зводять всюди бучі проти німців, таврують Гітлера та цілу німецьку політику. Уряд твердою рукою задавлює ці виступи, та не дає собі з ними ради.

ЧЕЙМБЕРЛИН ОБУРЕНИЙ НА ГІТЛЄРА.

ЛОНДОН. — Анґлійський премієр Чеймберлин виголосив прилюдну промову, в якій дуже гостро натаврував Гітлера. Він сказав, що Гітлер не має слова. Бо він запевняв Чеймберлина, що не хоче територій замешканих чужими народами, а лише хоче зединити німців. Тепер він заняв Чехію і Словаччину. Чеймберлин заявляв, що відтепер анґлійська мирова політика буде опиратись виключно на збройній силі Анґлії і на силі її приятелів.

ДАЛЯДІЄ ДОМАГАЄТЬСЯ ДИКТАТОРСЬКИХ ПРАВ.

ПАРИЖ. — У французькім парляменті премієр Даладіє домагався надання йому диктаторських прав, щоб в той спосіб зорганізувати всі оборонні сили Франції. Проти нього гостро виступив бувший премієр уряду „народного фронту" в Франції, Леон Блюм, погрожуючи, що „робітники на те не згодяться". Даладіє переміг і ці права дістав.

ШТУЧНИЙ КАВЧУК З ПОМІДОРІВ.

Докторові хемії Мавреєві в Пармі (Італія) повелося створити знаменитий кавчук з відвару помідорових скірок. Ще не знати, чи така фабрикація оплатиться. Видатність продукції мала, бо тільки 1 кг. на 400 кг. помідорів.

500 ЗЛ. КАРИ.

Старостинський суд у Львові засудив директора друкарні „Діла" Антона Гапяка на 500 злотих ґривни з заміною на місяць арешту „за нестосуване сєн до зажондзень в часе осатніхь цьвічень оброни пшецільотнічей".

СОЛИВ, АЖ ПЕРЕСОЛИВ!

У „Панорамі", ч. 7 Роберт Зев у „репортажі" з Карпатської України дописався до такого речення: „По всях руськіх (в Карпатській Україні! — Прим. Ред.) гуляйон крваве бофьфкі Волошина, ржонце людносьцьо"... Зовсім добра інформація для... читачів „Панорами"!

ЛІК НА ПРОСТУДУ.

У деяких краях почали щіпити людей проти простуди. Лікарі мають ріжні погляди на те, чи це засіб доцільний. В університеті Міннесота за останні три роки защіпили кількасот студентів дуже вразливих на холод. Одним впорскували лік, другим давали порошки. З одною партією зробили такий експеримент, що замісць ліку дали їм кухонну сіль і воду з цукром. Вислід був сензаційний; студенти заявили за якийсь час, що вони простуджуються менше ніж досі. Те саме сказали і ті, що їх защіпили правдивим ліком, а не ошукали. У дуже скрутному становищі опинився професор Г. С. Діль винахідник сироватки проти простуди та катару, який покликався на свідоцтво студентів, що почувають себе краще і не простуджуються після щіплення. Єаме ті, що їх щіпили звичайною водою з цукром чи сіллю, почували себе найкраще.

КВАТИРА ГІТЛЄРА В ПРАЗІ.

Історичний замок у Празі, Градчин, старинний осідок королів Чехії, що від літ був осідком президентів Чехословаччини, був головною кватирою Гітлера підчас його побуту в Празі.

СІЧОВА АРМІЯ В ГОРАХ ДАЛІ ЗАВДАЄ УДАРИ МАДЯРАМ. МАДЯРИ СТЯГАЮТЬ ТЯЖКІ ПОВЗИ І АРТИЛЕРІЮ ТА ШЛЮТЬ БІЛЬШЕ ВІЙСЬКА. КАРПАТСЬКІ УКРАЇНЦІ РІШЕНІ БОРОТИСЬ ДО ОСТАННЬОГО — ГОВОРИТЬ АМЕРИКАНСЬКА ЖУРНАЛІСТКА. КАРПАТСЬКА УКРАЇНА ОСЯГАЄ ПЕРЕМОГИ — ДОВІДУЄТЬСЯ ПРАГА. МАДЯРСЬКИЙ УРЯД ЗАКЛОПОТАНИЙ. НЕ ЗНАЄ, ЩО ЗАДУМУЮТЬ НІМЦІ. ПРЕМІЄР ВОЛОШИН В РУМУНІЇ.

ПРАГА. — Всі чеські ґазети розписуються широко про те, що діється на Карпатській Україні і з подивом висказуються про боротьбу українців з мадярами. Останні видання помістили звідомлення з карпатського фронту, в яких говориться, що карпатські українці завдають тяжкі удари мадярам і в деяких випадках відносять блискучі перемоги.

ВСІ ЇХ ОПУСТИЛИ, ПРОТЕ ВОНИ БОРЯТЬСЯ.

БУДАПЕШТ. — Американська журналістка Ен МкКормик, що пару днів тому прибула з Хусту до Будапешту, дивується, що така маленька Україна, опущена всіма, а ставить такий завзятий опір. Вона старається це пояснити тим, що українці, це в першій мірі відважний нарід; а далі, що правдоподібно німці не зовсім відреклися Карпатської України, а плянують якусь частину, головно ту, в якій є залізничі получення з Польщею, таки залишити вільною. Супроти цього мадярський уряд побоюється, що Мадярщина фактично не багато скористає із захоплення Карпатської України, а лише тим буде змушена заняти важне для Німеччини стратеґічне положення й опісля робити те, що Німеччина прикаже.

Про геройство українців.

Про геройство українців МекКормик говорить: „Чому Карпатська Україна, найменший і найслабший відтинок Чехословаччини, отсе падає останньою? Нині Хуст є окупований мадярами, але довкруги міста, на горбах, „січові хлопці" борються. Нема сумніву, що ці вибухові верховинці люблять боротьбу задля самої боротьби. Але цей примітивний нарід вірить, що він мусить боронити свій рідний край до останнього. Так ми оглядали в середу руїни на головнім сквері в Хусті, один молодий січовий старшина, що в своїй шапці мав діру від кулі, підійшов до нас і пояснив при помочи рухів, що хоч усі опустили їх, то вони самі себе не опустили. В цей час вони вже знали, що Гітлер віддав їх мадярам. І це властне робить завзятий опір Січи, що створена на взірець „штурм абтайлюнґен", тким загадочним. Коли Гітлер опустив їх, то чому Січ продовжує таку безнадійну боротьбу? Чому мадярська армія стрічає стільки перешкод в здобутті території, обороновані воями аматорами?"

НІМЦІ ЗРЕЗИҐНУВАЛИ З КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

БЕРЛІН. — Німецька офіційна ґазета „Діпльоматіше Кореспонденц" говорить, що Німеччина зрезиґнувала з Карпатської України, яка, на думку деяких заграничних кол, мала бути випадовою брамою на Совети. Згадана газета додає, що для Карпатської України застережено з боку Мадярщини всі автономні права і можливости національного розвою.

ПРЕМІЄР ВОЛОШИН В РУМУНІЇ.

БУКАРЕШТ. — Премієр Волошин з гуртом приятелів, перейшов на румунський бік. Представникам преси він дав інтервю, в якім сказав, що німці опустили Карпатську Україну. Вони радили карпатському урядові не ставити опору. Уряд послухав ради. Та заразом почали українські території заливати мадярські війська. Нарід знехтував цю раду і вивязалась війна українців з мадярами. Тепер цілий край у вогні боротьби, говорив Волошин. Він зазначив, що правдоподібно з Румунії перенесеться до Юґославії. Та є чутки, що він удасться до Берліна, щоб звідтам виборити кращі умовини для українського народу на Карпатській Україні.

ЧЕХИ ЦІЛКОВИТО КОРЯТЬСЯ НІМЦЯМ.

ПРАГА. — Президент Чехії Гаха, а також премієр Беран, видали відозву до населення закликаючи його до спокою і цілковитого підчинення німцям. Чехи слухняно виконують цей заклик. Провідник чеських фашистів, Ґайда, виходив зо своїми відділами зустрічати Гітлера. Гітлер мав побачення з Гахою, Бераном, та ґен. Сіровим. Він привітливо до них усміхався, а вони до нього.

Німецькі війська далі напливають до Праги, а звідтам скоро удаються далі на полудневий схід. Всі є такого переконання, що цей похід німців на схід не закінчиться на Словаччині, а піде далі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число в пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ВАЖНИЙ ПЕРЕЛОМ

Розбір Чехословаччини Німеччиною й її союзницями становить рішучий зворот у національно-державницькій політиці націстичної Німеччини, зворот, що може мати далеко йдуче значіння для дальшого розвою подій в Европі й цілому світі.

До середини місяця березня націстичний уряд Німеччини постійно заявляв, що ціллю його державницької політики являється збирання в одну цілість країв, населених німцями. Самий канцлер Гітлер кілька разів виразно зазначував, що він не хоче мати в німецькій державі ніяких чужинців, не-німців. Це він ще раз виразно заявив був підчас першої чесько-словацької кризи в осені минулого року, коли Гітлер виразно підчеркав, що він не хоче мати в своїй Німеччині чехів.

Гітлер давав при тому до зрозуміння, що ця його політика не є випливом хвилевої примхи, але глибоко обдуманої засади. Він давав до зрозуміння, що держава повинна бути расово, чи національно, одноцільною, бо, мовляв, національна неодноцільність державі приносить ріжні шкоди. Свої погляди в цій справі Гітлер обгрунтував ще у своїх висказах проти жидів, а підчас першого зудару з чехами повторив супроти чехів те, що він говорив давніше супроти жидів.

Тепер у перше націстичний уряд сходить у своїй державницькій політиці з національного чи расового становища, виходить поза програму обеднування всіх заселених німцями земель та загортає під свою владу краї, які ніяк не можна назвати населеними німцями.

Рівночасно з загорненням судетських країв Німеччина дала мовчаливу згоду на загорнення Польщею Тешина. Цьому загорненні Німеччина могла дати таке саме виправдання, що свойому загорненні Судетів, себто заселення країни людьми з національности окупанта. Та цього виправдання не може мати тепер Мадярщина в наїзді на Карпатську Україну, на котре Німеччина тепер дає теж свою згоду. Карпатська Україна не є мадярським краєм. Мадяри на ній зникаюча меншина. Якщо береться під увагу національний склад населення краю, то до нього не мають права ні чехи, ні словаки, ні мадяри.

Та видно цей національний склад населення тратить уже свою вагу в німецькій політиці. З чисто національних основ вона пересувається на імперіялістичні основи: Німеччина хоче панувати не лише над краями, населеними німцями, але над краями, які тільки можуть чимось придатися до збільшення німецької сили, впливів до маєтку.

ОФЕНЗИВА УНР

УНР-івський („петлюрівський") табор нашої еміграції розвиває велику діяльність останніми часами. І в Галичині, і в Варшаві і на Закарпатті. Що до Закарпаття, то діячі УНР стараються на ґвалт довести, що то властиво їм, а нікому іншому, завдячує свою автономію Закарпатська Україна, твердження остількиж наївне, як і смішне всім, хто знається на секретах УНР-івської політики.

Але на тім не кінець. Уенерівська еміграція в Варшаві намагається захопити під свій провід українське студентство в Варшаві, згуртоване в Студетську Громаду. Тепер та Громада нібито єднається вже з УНР-івським товариством „Запороже", яке має мінімальне число членів. Правда, „Запороже" нібито видало заяву, що „не є нічією експозитурою, ані не підлягає яким будь односторонним ґруповим впливам", що „заняло становище, на якім стоїть загал українського зорганізованого студентства", але в тім самім числі УНР-івського органу „Дніпро", що виходить у Коломиї, де уміщено цю заяву, рівночасно видруковано, що „К. Запорожа визнає завжди і всюди тільки провід УНР, очолений леґальним наступником Симона Петлюри гол. отаманом Андрієм Лівицьким". Дальше в тійжеж статті, яка є заявою Старшини Запорожа, є замасковані напади на націоналістів, „що з віри націоналістичної роблять собі приватний інтерес", і „від себе тільки хотять починати історію українського націоналізму". А тих, які „не хотять коритися" проводові УНР, „ми (запорожці) пятнуємо ганебним пятном анархистів"...

Отже виходить, що перша заява, на підставі якої укр. студентство уважало можливим кооперувати з „запорожцями" — лише фрази, блахман, та що всіх студентів, які не коряться УНР — Запорожа уважає „анархістами"... Коротко, диверсія „запорожців", це лише штучка для розбиття і підмінування націоналістичного табору в студентстві.

А якої думки про себе є табор УНР., бачимо з тогож самого „Дніпра", з статті „головного отамана" п. А. Лівицького, який дослівно пише, що „не Дорошенко Петро, не гетьман Мазепа, не навіть великий Богдан був найвірнішим сином України, а незабутній вожд наш Симон Петлюра" — ну й очевидно його „леґальний наступник" А. Лівицький...

Для своєї плятформи удалося УНР зеднати собі і частину галицької преси: „Нова Зоря" (де співробітничає ґраф Лось) і „Діло", пропаґують т. зв. „прометеївську" ідею, яка хоче зробити з Вел. України „федеративну" провінцію Польщі і забрати Україні Кубань і Крим.

Але пляни УНР ще ширші. Вона стремить до того, щоби всі українські партії й орґанізації в Галичині дали їй мандат заступати їх в міжнародній політиці. Про це пише орґан УНР в Парижі — „Тризуб" (19.II). Йому ходить про „устійнення української політичної тактики в Европі", про „співробітництво інтелектуальних верхів великоукраїнської еміґрації з керівними колами українських земель по цей бік советського кордону", щоби „краєві чинники пішли під команду УНР, щоби ця остання вела в імени всіх українців таку тактику, яка їй сподобається або яку їй накажуть...

Наші політичні чинники огорнула дивна сліпота. Вони нічого з того не бачать. Не бачать, що лінія УНР нічого спільного з лінією української державности не має, що навіть українську проблему лише на Наддніпрянщині УНР не гадає вирішити в самостійницькім дусі, поминаючи вже що само УНР наскрізь пересякнуло духом масонерії і соціялізму, які, коли раз затріюмфують на Україні, зроблять з неї нову червону Еспанію...

Час над цим призадуматися бодай закордоном, бо тут про це писати не все можна. Пізніше буде пізно...

Жалі за Австрією

За світової війни не було між народами бувшої Австро-Угорської монархії завзятіших ворогів цієї держави, як Чехи. Поляки, хорвати, почасти українці були навіть патріотами небіжки наддунайскої монархії. Поляки та українці тому, що боялися попастися під крила московського двохголового орла, хорвати, бо мали в межах Угорщини автономію і сподівалися її ще розширити перебудовою „двоєдиної монархії" (Австро-Угорщини) на „триєдину", при чім третьою державною нацією мали би бути серби і хорвати. Слід зазначити, що деякі далекозорі політики держав Антанти не ждали собі нічого доброго від знищення Австро-Угорщини. Міркування цих політиків було зовсім льоґічне. Під яким кличем мали розділити Австро-Угорщину? Під гаслом самоозначення народів. Алеж права самоозначення для себе раніше чи пізніше забажають також австрійські німці. Це може статися найнормальніше через прилучення німецької людности Австрії до Німеччини. Отже — руїна Австро-Угорщини в кінцевім розрахунку приведе до підсилення великої Німеччини. Наскільки великі були побоювання в державах Антанти перед пляном зруйнувати Австрію, видно з того, що Франція та Англія і Американські Злучені Держави визнали закордонний уряд чехо-словацький тільки при кінці світової війни. Це тому, що перед тим мали надію на відлучення Австро-Угорщини від Німеччини способом сепаратного миру.

Як уже сказано, чехи найупертіше боролися проти цілости і непорушности Австро-Угорщини. Це д-р Бенеш після свого приїзду за кордон 1915 року видав книжку французькою мовою — „Зруйнуйте Австро-Угорщину"! Провідники чеської заграничної революції з великим огірченням і страхом приймали кожну звістку про мирові переговори між центральними державами та державами Антанти і бажали продовження війни аж до остаточної перемоги і повного розбиття Австро-Угорщини. Коли в останніх місяцях світової війни австрійський цісар Карло пішов на найширші уступки народам своєї держави, обіцяючи перетворити її в конфедерацію незалежних націй, то найрішучіше проти цього пляну виступили також чехи: „Не треба нам Габсбурґів, геть з Австрією, були ми перед Австрією, будемо і після неї" — це була відповідь чехів на спроби порозуміння, що йшли з Відня.

Коли оглянутися на історію останніх 20 років, то доводиться визнати неприємний факт, що людське суспільство не живе розумом, а чуттям. Це чуття іноді заводить і найвизначніших політичних діячів в небезпечну ситуацію. Взятиб хоч такий приклад: Австро-Угорщина розбита, маленька Австрія хоче прилучитися до Німеччини. Висланий із Австрії цісар Карло снує пляни поворту на трон в Угорщину і в Австрію. Ясна річ, що супроти Німеччини володар такої відновленої маленької Австро-Угорщини був би неприятелем і за всяку ціну боронив би незалежність Австрії проти тих, що хотілиб злуки Австрії з Німеччиною. Можемо зрозуміти, чому в Німеччині всі партії ворожо ставилися до спроб цісаря Карла і його сина Оттона засісти на троні своїх предків у Відні. Але чому проти цього протестувала Чехословаччина? Це питання собі ставлять тепер чехи і дають відповідь: „Ми не розуміли своїх власних інтересів. Ми з ненависти до Габсбурґів вели супроти Австрії політику собі на шкоду". І не тільки доводиться чути між чехами жалі на політичні помилки останніх 20 років. Думка ширшого чеського громадянства йде далі, хоч це з певних причин і не виявляється в пресі. „Людина з вулиці" ставить під сумнів доцільність чеської політики супроти Австрії за світової війни і особливо в жовтні-листопаді 1918 року. Адже Австрія, — кажуть тепер — перебудована в вільний союз народів, булаб найміцнішою охороною чехів і інших малих націй перед Німеччиною. Тепер — як писав недавно один визначний чеський політик, — ми, чехи, знаходимося „під капелюхом великого 80-міліонового німецького народа" і мусимо задовольняти всі бажання Берліну. Навіть внутрішня політика Чехословаччини мусить постійно оглядатися на Німеччину...

„А моглоб бути інакше, колиб ми були не розвалювали Австрію", — таке запізнене зідхання почуєте незрідка від чехів. Згадує дехто слова славного чеського історика Паляцького, котрий писав, що „колиб не було Австрії, то треба булоб її вигадати", бо Австрія була в старовину обороною словян перед турками, а в 19. столітті малаб охороняти їх перед великою Німеччиною. Як піддані австрійського цісаря, чехи почували себе далеко певніше, ніж тепер, у незалежній державі, окруженій з усіх боків німецьким морем. В страсі перед заливом того моря чехи шукають контакту навіть з мадярами, пишуть про „Подунайську область", яку, мовляв, треба в інтересі цих народів наново зорґанізувати.

Все це — запізнені жалі. Фактом лишається, що Чехословаччина, Угорщина та інші малі держави мусять числитися з своїм найбільшим сусідом — Німеччиною. Не відновлення Австро-Угорщини, а орґанізація „Середньої Европи" (MITTELEUROPA), це мета теперішньої німецької політики.

В. Н.

БЕСІДНИЦТВО В НІМЕЧЧИНІ.

„Фелькішер Беобахтер" повідомляє, що в „Червоній Салі" міністерства пропаґанди відбулося врочисте заприсяження нових нац.-соціялістичних промовців. Партійна ієрархія розріжняє ріжні степені промовців. Є „державний промовець", „промовець пробоєвих відділів", „окружний промовець", „промовець від надзвичайних доручень" і т. д. Тому, що національний соціялізм сьогодні точно означений й подрібно випрацьована доктриною, партія бере відповідальність тільки за те, що говорять заприсяжені й іменовані владою партійні промовці. Підчас публичних зборів вільно промовляти тільки іменованим промовцям. Такий промовець мусить вміти одушевити й захопити товпу, мусить вміти підносити психічну динаміку слухачів.

Микола Костомарів.

КУДЕЯР

ІСТОРИЧНА ХРОНІКА
В ТРЬОХ ЧАСТИНАХ.
Частина перша.

(32)

Похід рушив. Частина плила на суднах, частина їхала кінно берегом, там були по найбільшій части і коні тих, що прибули до табору зсвоїми людьми. За кінницею їхали вози, запряжені волами. Пливучі приставали на березі і на островах для відпочинку, розклали вогні, варили собі кашу з пшоняних і гречаних круп та юшку з риби. Плавба ішла щасливо до порогів, але тут прийшлося переждати десять днів; невеликі струї перескакували поміж каміння, але через пороги, через Ненаситець, ніхто не поважився переплисти, бо хоч би може і знайшлися смільчаки, то Данило їм не позволяв. Великі байдаки на кожнім порозі витягали, тягли руками і спускалися знов у ріку до нового порога; часть човнів була перевезена на возах. Перепливши пороги, військо пристануло на Хортиці; Кудеяр з смутком глядів на останки твердині, в котрій ще недавно він боронився з очайдушним Вишневецьким проти кримського хана: жаль йому стало, що вже не побачить свого батька, що батько сам відіпхнув свого сина. Тут перестояли три дні, заки прибула кінниця, котра затримуючися в степу для попасу коний, трохи забарилася. Військо веселе і добре; жартували, кричали, співали пісні.

Скінчивши свій відпочинок, московське військо поплило долі рікою, поміж безчисленними островами та тонями, де стрічало собі союзників: це були рибалки, що вибралися з України за рибою, а почасти бігці, котрі проміняли службу у панів або старостів на вільне життя в дніпрових лісах і очеретах, знані тоді під назвою „луговиків"; вони мали бути завязком будучої запорожської Січи, котра витворилася вкілька літ опісля. Їх стрічали на ріжних островах; вони мешкали в куренях по кілька людей разом, на острові Томанівці, де опісля повстала перша Січ. Було їх тоді вже близько сотка. Ці молодці пристали до війська. Але вони принесли Данилові сумну відомість, що Турки укріпилися в Іслям-Кермині, на дніпровім лимані, поуставляли пушки, ждуть на московське військо і хотять стріляти на човна.

Перепливши зелене царство тоней і вже наближаючися до тої полоси, де Дніпро пливе між пісковатими берегами, Данило затримався на однім острові та скликав на раду проводирів і начальників.

— Перше, — говорив він — де полишити коней, а друге — як нам плисти попри Іслям-Кермень?

Що до коней порішили оставити їх табором тут коло Дніпра та вислати сильний відділ в поле розвідатися, де тепер цар, щоби дати йому про себе знати і в разі біди злучитися з його силами. Вість про Іслям-Кермень веліла застановитися. Тут Кудеяр дав таку раду:

— Ми не можемо плисти, не дізнавшися про неприятельську силу. Треба перше розвідатися, як там у них. Коли позволиш, бояриме, я попливу до них і довідаюся; я говорити з ними зумію; навіть коли велиш, я буду вдавати бігця, може мені удасться підібратися та позабивати пушки; я знаю, що бісурмани лихо знають з пушками поводитися.

— Ось мудра рада! — сказав Атанас Єлисеевич, — нічо не може бути мудрішого від цього. Іди, брате, вчини нам всім велику вигоду і собі велику славу, а я з тобою піду.

— Ні, ні, не пущу я тебе Юріє, ні тебе Атанасе — сказав Данило — ви оба мені дорогі. Припустім, що ми тим способом перепливемо і щасливо, але бісурмани вас убють; ви не встигнете утічи від них. За ніяку ціну не позволю. І ти Атанасе, добре знаєте їхню мову і їхні звичаї; ви попливете наперед, ніби то в посольстві та придивитеся, як там у них. Хто знає, може це не так страшно, і ми встигнемо перебитися до моря.

Порішили, що Кудеяр попливе поперед яко посол від полководця царського війська, разом з Атанасієм; їм додали одного нововихрещеного з касимовських татар, наділеного посілістю так само як і Кудеяр в білевськім окрузі. Кудеяр дуже не хотів плисти разом з Атанасієм; цей чоловік видався Кудеярові якийсь не певний, бо хоч він удавав себе за Грека, але з вимови і рухів часто нагадував синів Ізраїля, котрих Данило Адашев не знав, а котрим Кудеяр добре приглянувся на Україні.

Коли всі три, що складали посольство, підплили до Іслям-Керменя, Кудеяр, оглядаючи околицю, сказав:

— Даремно боялися, Дніпро так широкий, що коли будемо плисти попри противний беріг, то мабуть до нас не долетять їх гарматні кулі.

— Тим більше; що вони в стрілянню не великі майстри — докинув нововихрещений.

— Чи не вернутися би нам та сказати полководцеві, що ми готові лише біди собі нахапати, коли дамо їм знати про себе; нехай вони нас не ждуть, ми собі ночою перепливемо.

— Це правда — сказав Кудеяр.

— А ні! — сказав Атанас.— Як можна не виповнити цього, що воєвода приказав? А при тім, ми всього тут не бачимо, як нас впустять у твердиню, тоді будемо знати, як у них в середині, всьо зміркуємо і розповімо полководцеві докладно.

Підплили до твердині. Атанас Єлисеевич затрубів на розі, а Кудеяр виставив на кінці своєї шаблі шапку.

В брамі твердині припідняли щиток, відчинилося віконце. Вийшло двох турків. Атанас Єлисеевич перший вискочив на беріг і закричав по турецьки:

— Посольство від воєводи його царського величества.

— Ходи сюди сам один, — відповіли йому — а інші най остаються в човнах.

— Не я проводир; ось він — сказав Атанас — він нехай уйде зі мною! Так треба!

— Ідіть, тільки без зброї; не прийшли воювати.

Кудеяр і Атанас послухали, полишили в човні свою збрую. Перепустили їх в браму і сейчас спустили щиток. Провели їх до деревляного будинку, де мешкав санджакчей, що управляв твердинею.

Положивши руку на груди після всхідного звичаю, Кудеяр поважно поклонився і виголосив промову в котрій навів провини кримського хана, повідомляв в імени воєводи, що він після царського приказу іде з військом покарати хана і приневолити, щоб випустив московських полонників, та завести сталий спокій державі; впевняв, що Росія не воює з Турками, цар остається з турецьким падишахом в любві і дружбі та просить перепустити московське військо на море.

(Далі буде)

Куди пішли свині.

Вчені перевели статистику домашніх тварин в Карпатській Україні перед віденським арбітражем і після нього:

Показалося м. ін., що після арбітражу більшість свиней опинилася в Мадярщині.

• З ДНЯ •

НІМЦІ І СОВЄТИ.

Ще ніколи не мав я такого твердого переконання як тепер, що німці таки розгромлять Совєти. Цілий ланцюх буфорних держав, що розділювали Німеччину від Совєтів, на заході Анґлія і Франція, як також на полудні, вічно змінлива Італія, здавалось, не допустять до безпосередного конфлікту між Німеччиною і Совєтами. Серед таких обставин можна було думати тільки про посередний натиск Німеччини на Совєти, через заприязнені інші держави чи народи.

Тепер, по захопленню Чехії і Словаччини, розгром Совєтів німцями це майже певне; і то в недалекій будуччині.

ХТО ПЕРЕШКОДИТЬ ЦЬОМУ?

Бо хто перешкодить цьому? Чехословаччину підбив Гітлер, не втративши ні одного вояка. І хоч при першім розборі було чимало політичного галасу, то остаточно Франція й Анґлія скапітулювали. При останнім розборі вже навіть галасу не було. А хто стане тепер в обороні, наприклад, Мадярщини, коли Німеччина звелить її поставити до розпорядимости німецького штабу цілу свою залізничу сітку, а навіть своїх вояків і все своє майно? Ніхто. Мадярщині не залишиться нічого, тільки з доброю міною відступити все Німеччині.

А що буде робити Румунія, коли Німеччина звелить їй зробити те саме? Чи буде вона пробувати ставити опір? Колиж доля Чехословаччини тепер така сумна, то на саму згадку про неї мусить робитись моторошно кожному румунові. Краще вже згодитись на все „по доброму" й бодай удавати, що було це зроблене за обопільною волею й заховати бодай позірну незалежність.

ЩО БУДЕ РОБИТИ ПОЛЬЩА?

А уявім собі, що Гітлер під впливом свого містичного внутрішнього наказу звелить одного ранку Польщі відступити собі території для перемаршу німецьких військ. Що тоді зробить Польща? Вона, безперечно, буде зпочатку бундючитись. Бундючився колись Шушніґ, а хто памятає ще нині про нього? Бундючився Бенеш, про якого ми ще чуємо, бо знаходиться він в Америці. Подібно будуть бундючитись поляки. Але Гітлер має тепер Польщу в тій самій позиції, що пів року тому назад мав Чехословаччину. З трьох сторін вона була окружена німцями. І нині Польща є з трьох сторін окружена німцями: з боку Берліна, з Кеніґсберґу і з Словаччини. А має нині Німеччина коло 88 міліонів громадян, себто стільки, що Анґлія і Франція разом. Має вона також тисячі найкращих літаків, повзів, гармат, ґазів, а також такі бомби, що стали жахом всіх народів. Чи серед таких обставин захоче Польща перечити Гітлерові? І полякам доля Чехословаччини буде пересторогою.

ЩО БУДУТЬ РОБИТИ УКРАЇЦІ?

Крім того на першу вістку якогонебудь конфлікту польської армії з чужою потугою цілком певно зірвуться до повстання українці. Не як чиїсь союзники, але як месники тих кривд, які завдавали їм поляки. Зірвуться українці на те, щоб скинути зо себе нікчемне ярмо поляків, а створити свою власну державу. Бо те, що діється нині під Польщею, переходить усяку уяву. Культурна людина мусить відчути обридження і погорду до тої влади, що в так дошкульний, садистичний і нікчемний спосіб може гнобити якийсь інший нарід. Великий біль нагромадився в душі українського народу. І той біль тепер творить страшну вибухову силу. А ця вибухова сила мала нагоду бодай частинно проявитись в Карпатській Україні, де півміліоновий нарід піврався проти 20 разів більшого наїздника. А ми в Галичині тільки три разів менші від поляків...

ВИСНОВОК.

Всі ці дані вказують, що Німеччина таки розгромить Совєти. Чи плакати нам з приводу цього? Протестувати? Ні. Це добре, що дві чужі сили зударяться з собою. Але добре тільки тоді, коли це дасть спромогу нашим народнім силам проявитись і оформитись в свою власну державу.

Здається, що на далеку мету нам вийде на добре остання траґедія Карпатської України. Вона навчить легковірних не вірити в те, щоб хтось другий, ради плятонічної дружби, готов боротись за наші справи. Ми бачимо, що німці дбають виключно про свій інтерес. Україна їх обходить настільки, оскільки це покривається з їхнім інтересом. А ми маємо глядіти на все з боку нашого інтересу.

Ми мусимо числитись з тим, що німецька сила на сході таки далі буде діяти. Нам, як нації, треба так поступати, щоб назріваючі переміни принесли українському народові свободу, а не нову неволю.

Ми певні, що експанзія гітлерівської Німеччини зустріне важкий опір. Неправдою є, що Анґлія і Франція вже нездатні донічого і що вони сидітимуть тихо цілий час. Вони ждуть, аж перша вибухова сила німців зужиється на кімсь іншім. Тоді і вони зачнуть ділати. Також не треба бути певним, що Німеччина все буде перемагати. Тому: все і всюди числім на себе самих, а своєї долі не звязуймо на стало з ніким. Міжнародні конфлікти розвиваються в такий спосіб, що готові нарешті розвалитися тюрми, в яких стогне наш нарід. На наших очах видно, як тремтить кольос на глиняних ногах: Совєти. Без його розвалу нема життя Україні. Це є те відрадне явище, що додає нам нової сили до нових жертв.

Ощадність.

До шотляндського містечка приїхав цирк. Синок багатого фабриканта прибігає задиханий:

— Тату, дай мені 10 пенні, я хочу піти до цирку!

— Чого?

— Там за 10 пенні можна оглянути жінку велитня.

— Сину! Не будь марнотравником. Піди до мого бюрка, там лежить побільшаюче скло і ним можеш задурно подивитись на маму.

Марія Омельченкова. (Прага).

ІРИНА НЕВИЦЬКА

(З циклю „Жінки Карпатської України").

Не один десяток років працює в Карпатській Україні для відродження свого народу пані Ірина Невицька, видатна громадянка і письменниця.

Донька проф. Павла Бурика, Ірина Невицька народилася в Білій 10. грудня 1886 р. В родині Бурикових говорили по українськи, хоч на ті часи було це рідке зявище, бо і в „русинських" панських родинах розмовлялося по „панському" — по мадярськи... По закінченні учительської семінарії, молода, починаюча вчителька, віддалася за священика Еміліяна Невицького і жила в Пряшові. Священик Невицький був свідомий українець, та в р. 1920 еміґрував до Америки. Пані Невицька залишилася з дітьми в Пряшові і тут розпочала свою громадянську працю: орґанізувала Жіночу Громаду, влаштовувала вистави, почала видавати часопис „Голос Народу" і взагалі старалася пробудити національну свідомість мешканців Пряшівщини. Та мало було помічників у пані Невицької, про що сама писала мені до Праги й особисто говорила, коли відвідала мене в р. 1931. „Москалі не дають працювати, боюсь, що не витримаю, мабуть піду до Ужгороду, там вкупі більше зробимо"... І справді (хоч я радила залишитися в Пряшові, бо в Ужгороді тоді вже був великий український рух і було там досить свідомих, відданих працівників) побачила її імя в ріжних українських установах в Ужгороді. Там пані Невицька працює при Т-ві Просвіта: закладає „Жіночу Секцію" при Просвіті, якою й була головою, орґанізує з іншими жінками (як бл. п. Ірина Волошин, Реваєва, д-р Хорина Конопенкова та інші) Клюб і Діточу Бесідку, помагають молоді і гуртують старших для спільної праці на користь свого народу. Потім пані Невицька стає головою „Товариства Українських Письменників на Підкарпатті" і починає видавати політичний часопис, національного напрямку „Сила Народу", в якому гостро осуджує денаціоналізацію нашого народу чеським урядом. Так при активній праці залишалася аж до окупації Ужгороду мадярами. Тепер живе пані Невицька при свому синові в Ставничому та знову з питомою їй енерґією взялася до активної праці в „Українському Національному Обеднанні".

Свою літературну працю розпочала Ірина Невицька ще до світової війни. Уже в 1905 р. появляються в журналах Підкарпаття її вірші й оповідання та статті. Пише тоді вона під псевдонімом „Анна Новак" та „Анна Горяк".

Після світової війни, коли Карпатська Україна приєдналася до Чехословаччини, розвинула пані Невицька більш активну свою працю, як громадську так і письменницьку. Так в 1923 р. появився її історичний роман „Правда побідила", в „Неділі", ілюстрованому додатку до щоденника „Русин", який видавав д-р Франтішек Тіхі, відомий чех, приятель нашого народу. В 1924 р., цей роман вийшов і окремою книжкою. Дія роману відбувається за часів перших християн, за панування Нерона. Темою роману є побіда ідеї християнства, перемога „Святої Божої Правди". Головними героями роману являються двоє коханців, Апольонія, донька римського патриція з роду Лиґів і леґіонара Леонтина. Леонтин це щирий християнин, глибоко віруюча людина в „Правду Божу". Апольонія характером нагадує скорше українську дівчину. В романі виступає фільософ Сенека, прихильник християнства. Маємо і християнина Вікентія, що задля прихильности Попеї Сабіни зрадив свою віру, післав на муки багато християн і має таке жорстоке серце, що навіть може дивитися, як в муках умирають його батьки... Є і Нерон у романсі й скажене. Але марні всі зусилля. Побіджає велика культура християнства.

Авторка накреслила яскравий образ перемоги глибокої віри в Бога, яка дає щастя тим, хто твердо вірить в Божу Правду. Але при тім подала і яскравий образ зрадника і всю траґедію зради з її наслідками.

В альманаху „Трембіта" появився відламок з її більшого оповідання „Осінь" під назвою „Додому". Це теж глибоко психольоґічний образ, але з сучасного життя. Українець, що жив на чужині, в культурному оточенні, у великому місті, повертає додому. Там на чужині він як день так ніч тужив за своїм Рідним Краєм, за своїм селом, яке в його мріях було таке прекрасне... Але коли його побачив, настало розчарування: бідні хатки, брудні вулиці, все таке мале... Заболіло йому серце з тої бідноти... Та голос крови, голос нації перемогли. І нараз мала трибанна церковця почала зростати у величавий прекрасний храм. Він покірно схиляється до землі і з сльозами побожно цілує свою рідну, кохану землю...

В 1929 р., вийшла збірка оповідань Невицької „Дарунок". Це три оповідання: „Дарунок", образок з дитячого життя, який мав наслідки аж у світовій війні. Синок священика товаришував з синком селянина, який мріяв мати рушницю. Син священика подарував свою рушницю товаришові і, той мав з того велику радість. Підчас світової війни обидва опинилися на фронті. Селянин жертвує своїм життям і спасає сина священика; перед смертю віддає свою військову рушницю синові священика. Він памятає, яку радість той спричинив йому своїм дарунком.

В оповіданні „Буря", героїня, мала, бідна дівчинка Катруся, захоронила душу свого батька і громадське майно. В сильну метелицю прийшла Катруся до священика, щоб покликати його до свого батька. Гриць, її батько був древоруб, і його поранило падаюче дерево на смерть. Священик сповідає Гриця, біля якого була його невінчана жінка, але яка в цей тяжкий мент залишає Гриця і змовляється з злодієм, щоб ограбувати церкву і дім священика. Священик після сповіді залишається біля вмираючого, а малу Катрусю посилає до села попередити старосту про замах. Катруся свято виконала в таку небезпеку (була заметіль) свій обовязок і так спасла душу батька і громадське добро. Катруся добра, побожна українська дитина.

В третьому оповідання „Подорож" письменниця змалювала образок, взятий теж з сучасного життя, початок кохання й скорий його кінець. Учителька їде на село учителювати. На останній стації ніхто не вийшов її зустріти. Але молодий, гарний інжинір пропонує їй поміч. Навязується знайомство, відчувається симпатія. По дорозі інжинір захоронив життя циганській дитині і циганка ворожить „молодій парі" кохання, щастя... Інжинір закоханий, але при прощанні на „До побачення" інжиніра учителька крутила оловою „Ніколи". Інжинір побачив на її руці вінчальний перстень. Так і скінчилося це кохання.

Здається, що це все — щоденні звичайні події й зявища, але авторка уміє зацікавити читальника, бо вона добра оповідачка, уміє глибоко заглянути в душу своїх героїв, бо вона і добрий психольоґ, так, що відчуває й найінтимніші хвилювання людської душі і серця.

Написала Ірина Невицька ще один історичний роман „Борис Коломанович", що був сином Преслави, доньки Київського Князя Святослава і мадярського короля Коломана, але на жаль не маємо його в празьких книгарнях.

Крім того письменниця написала і декілька пєс, які мали успіх, як напр. „Огонь" „Боже Провидіння", „Різдвяний дарунок" та інш.

Пише авторка і оповідання та віршики для дітей, напр дуже гарне її оповідання „Пригоди Матвія Куколки" друкувалося в час. „Пчілка".

Взагалі багато її творів розкидано по ріжних журналах і часописах, як „Неділя", „Наука", „Рідний Край", „Слово Народу", „Народня Сила", „Літературний Листок", та інш., де приміщувала свої вірші, в дусі народних пісень.

Ірина Невицька гаряче кохає свій Рідний Край, свою Верховину...

„Країночко наша мила,
зелена, прекрасна,
Зацвіте весною нива багата
та щасна.
Як навчаться твої діти ниву
обробляти,
Засіють свободи квіти, щоб
долю дістати"...

Письменниця завше твердо вірила в кращу, добру долю свого народу, свого Рідного Краю... Бо:

„Українці обіцюють Тобі
жить-вмирати,
Тобі, рідна Верховино,
щастя здобувати,
Добра доля, щоб в Карпатах сонечком засяла,
Вріднім слові, в рідній пісні
слава воскресала"...

Діждалася письменниця і громадянка добрих наслідків своєї праці та праці всіх тих, що сміло боронили своє право на національне життя. А таких в Карпатській Україні багато, як жінок так і чоловіків. Це велике щастя для тих, хто за свого життя може побачити успіхи своєї праці.

З цієї коротенької статті бачимо, що й найменша галузка нашого народу, того, що в Карпатській Україні, дала видатних одиниць, які вносять культурні цінности в духову скарбницю Українського Великого Народу!

Най живе і розквітає наша Молода Держава — Карпатська Україна!

Він це зробив.

— Скільки літ має твоя дружина?...

— Тридцять і сім.

— Бачиш, ти не є добрий муж. Бо муж, який любить свою жінку, ніколи не скаже правдивого її віку, все відійме бодай пять літ.

— Яж те й зробив, друже.

ІЗ БОСНІЙСЬКИХ НАРОДНІХ ОПОВІДАНЬ

НОСИТЬ СТРАВУ ЗІ СОБОЮ.

Бідний чоловік мав жінку та шестеро дітей. Працював і випрошував. До хати носив. Раз прийшов до беґа на роботу. По роботі дав йому беґ добру вечерю. При вечері став нарікати, зітхати.

Питається його беґ: — Чого зітхаєш?

— Як мені не зітхати. Я тут їм мащене й солене, а в мене дома голодні жінка й діти.

Беґ не мав дітей.

— Та ти продав би одну дитину, я добре заплачу.

— Продам, чому ні, коби лише тамті інші остали живі та здорові.

По вечері наложив беґ на коня всякого добра та сказав:

— Жени, чоловіче, щоби було в хаті все, а завтра жди мене на вечерю.

На другий день беґ прийшов на вечерю. Бідак нічого не згадував жінці, як то він обіцяв беґові продати одну дитину. Як беґ вечеряв, діти були на подвірю. Беґ сказав до господаря:

— Щож, котру дитину дащ мені?"

— Найстаршого хлопця.

— Жінко, заклично дітей!

Ввійшов десятьлітній хлопець.

— Що хочеш за цього хлопця?

— Дорогий беґу, що ти даш.

— Дай цей горнець! І насипав повно дукатів.

— А нумо, хлопче, пожени цього коня переді мною.

Аж дивиться беґ, а той хлопець горбатенький.

— Що ти, хлопче, так скорчився? Чи не каліка?

— Ні, — каже батько, — лише він несе зі собою свою „нафаку" (страву).

Беґ хлопця вивчив, оженив багато. Беґ і беґовиця померли. Осталися вони самі. А батько й мати забагатіли з тих дукачів.

Жінка: — Мені лікар казав, що хороба кидається на найслабшу частину тіла...

Чоловік: — Ага, тепер розумію, чому тебе все болить голова...

„ЛІТАЮЧА ЛЯБОРАТОРІЯ".

Летниче підприємство „Нортвест Ерлайнс" думає возити людей високими шарами повітря. Воно зладило справжню лябораторію на одному свому літаку, щоби провірити умовини літання великою височиною. Пробний літак підприємства перелетів віддаль 1,150 миль з Минеаполиса до Іст Бостону, летючи пересічно по 250 миль на годину. Температура була звичайно 30 ступнів Фаренгайта понижче зера. Підчас лету пробовано між іншим оксиґенові маски.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

СЕЙНТ ЛУІС, МО.

Віче в справі Карпатської України.

Заходом товариств і громад у нашім місті відбулось 12. лютого віче в справі помочі Карпатській Україні. Віче відбулось в Укр. Нар. Домі. Треба зазначити, що вибраний комітет немало натурбувався, заки до цього віча допровадив. Мало мав кооперації з боку нашого ширшого громадянства.

Та віче таки відбулось. Його відкрив предсідник Петрівський, та виголосив при тім коротку промову, в якій представив положення на Великій Україні, на західньо-українських землях і на Карпатській Україні. Його нагородили рясними оплесками. Головну промову виголосив о. Лев Кушнір, парох укр. прав. громади. Бесідник у своїй одногодинній промові змалював муки і терпіння українського народу, як переслідує його Польща та Москва, як замикають йому школи, як палять церкви, як засилають на заслання, або саджають до тюрми. Тисячі наших свідоміших одиниць караються нині по польських і московських тюрмах. І нема кому поскаржитись. А коли наш нарід видвигає свої гасла за незалежність, то вороги за границею зараз кричать, що це „гітлерівська інтрига". Та прийде час, що український нарід таки дібеться свого і тоді повстане одна велика соборна Українська Держава, від Карпат по Кавказ.

Другим бесідником був американець, котрий виголосив надсподівано гарну промову. Показалось, що він дуже добре обзнакомлений з українськими справами, знає скільки нас, та як забагаті наші землі. Він говорив, що нам належиться самостійність. Отож цей чужинець говорив, що ми дозріли до самостійного життя, а деколи свої люди у це не вірять і поборюють свою власну справу.

Третім бесідником був д-р Клим, що теж виголосив коротку, але палку промову про положення в ріднім краю. Він закликав усіх до праці і до жертви для молодої Карпатської України. Був запрошений на бесідника ще також український гр.-кат. священик, але чомусь не явився. На закінчення були відчитані резолюції, які були відразу приняті, а опісля вислані до уряду Зл. Держав Америки, та до европейських великих держав. Українським і американським гимном закінчено віче.

Жертви на Карпатську Україну зложили:

Тов. св. Володимира, від. 179 У. Н. С. $100; Тов. сам. Успення Пр. Богородиці $25; М. Кульчицький $3; по $2: В. Лобуш, М. Добровольський, І. Добромільський, Т. Шпиль, Ю. Василюка, В. Шупляк, д-р Клим; по $1: К. Рапко, М. Федина, В. Гук, Е. Любик, Н. Федчак, П. Іщук, В. Ґолдак, М. Хорів, В. Петришин, М. Бартіш, І. Ґромоцький, О. Ґромоцький, Г. Гаджиґа, пані Кушнір, Н. Сопко, І. Паращак, П. Лесів, І. Онуфрей, В. Хрунь, В. Кокодрудз, В. Прокопів, І. Гатлан, Т. Владика, М. Андибур, Н. Тильович, А. Савінка, Е. Дмитрак, М. Ґолдак, Ю. Микуляк, М. Петрівська, М. Шпить, М. Галяк, Т. Лесів, Т. Єзуско, Ю. Павлишин, А. Ґромоцька, о. Л. Кушнір, М. Петрівський, С. Керейто, В. Паращак, Р. Хомик, М. Слонський, В. Процько, І. Була, М. Дмитришин, І. Хлопак; Г. Криса 75 ц.; по 50 ц.: С. Стецик, М. Хомик (мол.), М. Парищак, Ружицька, Хлопак, І. Пюркевич, П. Павликовський, З. Гармич, І. Ґреськів; по 25 ц.: К. Хоць, М. Ґреськів, Г. Баль, Н. Білик, Р. Кокорудз.

Крім того ходили у нас колядувати на народні цілі. Сестриці з укр. прав. парохії заколядували $27.25. На їх лісту зложили: М. Добромільський $2; М. Кульчицький $1.50; по $1: П. Лесів, О. Хоцінський, О. Ґромоцький, В. Паращак, І. Любчин, З. Гармич, Н. Паращак, В. Шупляк, І. Добромільський, В. Хлопак, В. Лобуш, о. Л. Кушнір, А. Савицька, Е. Пюркевич, І. Павлишин, М. Бартіш, В. Кокорудз; по 50 ц.: В. Кокорудз, О. Дудко, Ю. Мікуляк, А. Біла, Е. Федина, П. Патліковський, І. Ґромоцький, В. Гук, М. Волянський, Г. Парк, М. Ґреськів, А. Шурик, І. Андибур; Д. Котляр 25 центів.

Разом всього доходу було $222.75. Розходу $9.95. Остало $212.80, з чого вислано $175 через Обєднання на Карпатську Україну, а решта в сумі $37.80 лишається в касі комітету.

Комітет Віча.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

100-ЛІТТЯ ФОТОҐРАФІЇ

Величавий винахід рисування образів світлом, що став початком новітньої фотоґрафіки, святкує свій 100-літній ювілей. 7. січня ц. р. минуло 100 років від дня, коли у паризькій Академії Наук описали і задемонстрували фотоґрафічний апарат.

Сама ідея фотоґрафії, себто „довлення" освітлених предметів малесеньким отвором витятим у квадратній коробці був знаний уже в XIII. віку. Одначе минуло аж 5 століть заки вдалося утревалити образи, зловлені у затемненій скринці. Винахідниками були французи Даґер і Ніепс.

Перші фотоґрафічні апарати придумані Даґером важили 6.5 кг. Були це важкі деревляні коробки, правдиві мамути в порівнянні з нинішніми маленькими кишеневими апаратами. Перші фотоґрафічні апарати працювали дуже повільно; навіть при повному сонящному освітленні треба було даний предмет чи особу насвітлювати перед обєктивом 20—30 мінут. Нині до сфотоґрафування вистачає малий дріб секунди (одна сота чи пятьдесята сек.).

Від 1839 р. до сьогодні штука фотоґрафування дуже посунулася вперед. З перших знимок, що скоро линяли, ми дійшли до рухомої фільми і фотоґрафії у природних колірах. Перед 100 роками виправа до фотоґрафа була небуденною подією. Сьогодні на знимку на вулиці ніхто навіть не звертає уваги.

Завдяки винаходові двох французів повстав величезний фотоґрафічний промисл. Фабрики фотоапаратів — це сьогодні великі світові концерни. Таксамо розвинулася величаво фабрикація фотоболон, кліш, помічних приладів, інсталяцій, фільмових камер і т. п. Фотоґрафічний промисл затрудняє сьогодні сотні тисяч робітників і тисячі спеціяльних крамниць. Сама штука фотоґрафії знайшла свій найвеличніший розвиток у фільмі, що став духовою стравою і розвагою міліонів.

Сама фотоґрафія суперничить подекуди з малярством і доходить до меж мистецтва. Це той рід мистецтва, в якому кожний може вправлятися на власний рахунок і без чужої помочі та шкоди. Разом із зростом туристичного руху міліони людей возять зі собою фотоґрафічні апарати, якими ловлять свої „спомини".

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ОДИНАКИ В СТАТИСТИЦІ

Загально відомо, що одинаки у школі і пізніше в практичнім житті далеко не дотягнуть. Також давно доказана річ, що т. зв. малпяча любов батьків до одинака в молодости залишить у нього тривкі наслідки, які пізніше проявляються найвиразніше в літах, коли одинак входить сам у життя. Такий одинак переважно боязкий, вічно заголюканий і легко заломлюється при першій життевій невдачі. Якщо ще його виховають в достатках і вибагах, він не зуміє розпізнати, як далеко можуть іти його забаганки, живе життям легкодушним і розтратним. Якщо не дай Боже його заробок не вистачає на його видатки — що буває дуже часто — він допускається зловживань, щоб тільки підсилити свої фінанси і щоб далі міг вести своє легкодушне життя.

Статистика виказує, що між самогубцями через незадоволення життям, через нездібність здобути фінансові засоби до життя та між обманцями, гохштаплерами та злодіями — одинаки займають 57,83%.

У подружжі одинаки також не є щасливі. Розводовий адвокат у Бальтіморе д-р Ернест Боруґ уложив статистику своїх клієнтів, з якої можна вичитати:

1) Подружжя, що вже за перший рік розводилися були у 88,6% такими, де одна сторона була одинаком.

2) Подружжя, де обі сторони були одинаками відсоток розводів за перший рік пожиття доходив аж до 97%.

3) Найбільшими тиранами у його практиці були жінки-одиначки; їх чоловіки розводилися з ними через їх легкодушне життя, сварливість, лінивство, загальну істерію та суворість. Мужчини були передовсім непорядні, неделікатні, сварливі, з нахилами до обману та злодійства.

Статистика д-ра Ернеста Боруґа дуже цікава, бо вказує, що одинаки не вміють пристосувати своїх звичок до окруження, це звичайно еґоїсти і люблять показувати свою владу.

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО.

62

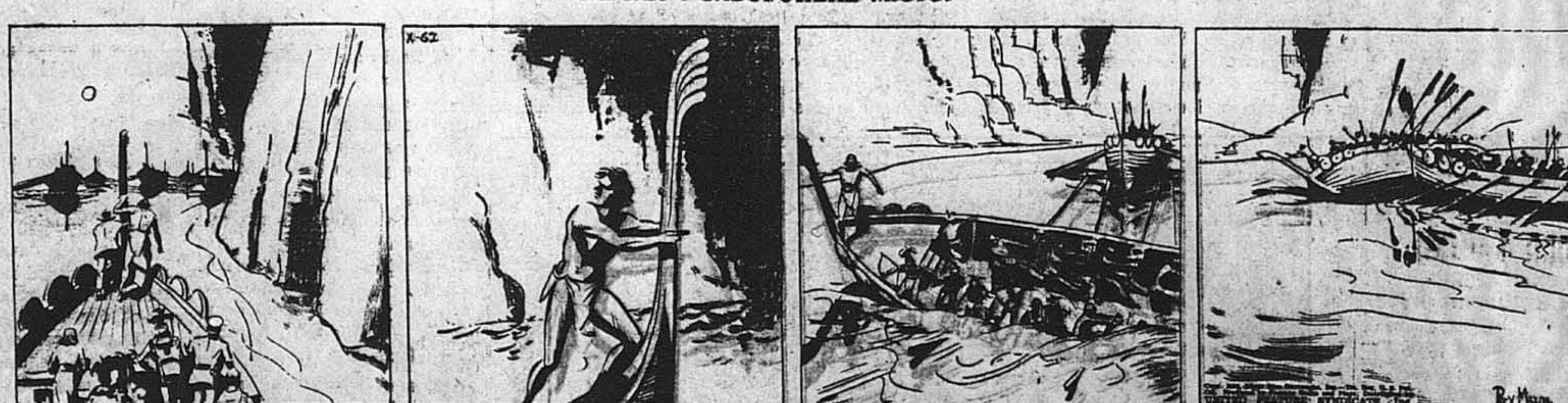

Побачивши шість ґалер перед собою Тарзан захмарився. Це не жарт. Але що було робити? Старий Ґреґорі, бачучи закамянілість Тарзана, завважив: „Краще завертаймо і чимскорше втікаймо". „Ми від них вже не втечемо". відповів Тарзан. „Їх ґалери далеко швидші від нашої. Вони нас здогонять". А по хвилі надуми він додав: „Нічого не остається, тільки боротись".

А ґалери гнались швидко до них. Тарзан малу мав надію на вигру. Але, що боротьба була одиноким виходом з цеї позиції, тому Тарзан рішився на боротьбу. Коли вже вмірати, то в боротьбі — це була фільософія Тарзана. Також не надіявся він ніколи на пощаду від ворога. Коли деколи якийсь великодушний ворог пощадить, то лиш з пошани до відваги переможеного.

В цьому замішанню і подразненню люди Тарзана звалились усі в один бік. Ґалера перехилилась так, що до неї наплило чимало води. Крім того вони здеморалізувались й не могли відбиватись від ворога. А атарські ґалери гнались до них з цілих сил. Атарці держали списи в руках готові кожної хвилі засипати ними своїх противників.

Але покищо вони спис не кидали, бо бачили безборонність противників. З розгону їх ґалера вдарила в ґалеру Тарзана і розбила цілком один бік. Скоро до ґалери почала вливатись вода і вона почала тонути. Деякі з товариства почали скакати до води. Але вязні були прикуті до ґалери і вони тонули разом з нею. Серед того замішання Тарзан десь зник.